ڀارت جي سنڌي ساهتيه جي اتهاس ۾ ٻه ڏهاڪا ڪن پنيان جا ورق ڏسبا ته اڳرين تي ڳڻڻ جيترا نوجوان ڏسڻ ايندا جن سنڌي ساهتڪ کيتر ۾ قدم رکندي ئي ڪاميابيء جي اوچاين کي ڇهيو.

,جن ۾ خاص آهي نوجوان پيڙهيء جو ساهتڪار , سنڌ هند جي جاتل سڃاتل شخصيت , ساهتيه اڪادمي انعام يافت ٻال ساهتيه رچيندڙ , مضمون نگار , ترجمان , ڪالم نويس, شاعر محقق ۽ ٻهوگڻي شخصيت جو مالڪ ڊاڪٽر روشن گولاڻي جنهن کي هن سال مرڪزي ساهتيه اڪادمي جي ٻال ساهتيه انعام سان نوازيو ويو.

, روشن گولاڻيء جو جنم احمداباد ۾ شري لڪميچند گولاڻي جي گهر ۾ ٿيو. ڊاڪٽر گولاڻيء جا ماتا پتا سنڌيت جا شيدائي سنڌيت پريمي آهن. جن پنهنجن ٻارن ۾ سٺا سنسڪار اوتيندي سنڌي ٻولي , سڀيتا ۽ سنسڪرتي جا ٻج پوکيا. جنهن جو اثر روشن جي ٻال هرديه تي ننڍپڻ کان ئي پيو . ننڍپڻ ۾ ماتا پتا وٽان مليل سٺن سنسڪارن جو ٻج سلو تي اُپرڻ لڳو. جنهن سلي کي اسڪولي ڪاليجي اُستادن تعليمي گيان ڏيندي پاڻي ۽ ڀاڻ ڇٽڪائڻ جو ڪم ڪيو. جنهن ڪري هي ننڍپڻ کان پڙهڻ ۾ تيزفهم هو. روشن گولاڻي پرائمري تعليم مونسپل اسڪول مان پڙاهائيندي, سيڪنبري تعليم مهاتما گانڌي هاء اسڪول مان حاصل ڪندي ,ايڇ. ڪي آر ڪاليج مان بي اي ڪئي. جڏهن ته ايم اي پڙهڻ واسطي هن کي ممبئي يونيورسٽيء م داخلا وٺڻي پئي ڇو جو احمدآباد ۾ هيل تائين ڪو ڪاليج يا ڪا يورنيورسٽي نه آهي. جتي ايم اي جي ليول تي سنڌي وشيه پڙاهيو وڃي. ۽ اڳتي هلي ڊاڪٽر روشن گولاڻي پنهنجي همٿ محنت لڳن ۽ حوصلو بلند رکندي اڳتي ۽ ڪاميابيء سان تڪرا قدم هلائيندو رهيو. جهڙو نالو روشن اٿس اهڙا سندس ڳڻ روشندار اٿس.

بنيادي طور ڊاڪٽر روشن ٻال ساهتيه جي واقفيت سان سڃاتو وڃي ٿو. پر حقيقت ۾ روشن گولاڻي اها ٻهوگڻي شخصيت آهي جو هو جيترو ساهتيه لاء سرگرم آهي اوترو ئي احمداباد جي سنڌي سماج جو سڄاڳ ڪارپوريٽر رهندي بلڪل فرحتائي سان نه فقط عهدو بخوبي نباهيو. پر احمدآباد جي سنڌي سماج جا اهم مدا جيڪي ڪيترن ئي سالن کان ٽپ ٿيل هئا تنهن لاء هن تمام گهڻي سنگرهش ڪندي, هرهڪ ڪم کي سرانجام ڏيندي ۽ احمدآباد جو لاڏلو ڪارپوريٽر ثابت ٿيو. حالانڪ هن وقت هي ڪارپوريٽر ڪونه آهي . پوء ٻه احمدآباد جي سنڌي قوم کي مونسپل مان پورا حق ڏيارڻ جي لاء جاکوڙ اجا سندس جاري آهي. سياستدان ۽ سماج سڌارڪ جي حيثيت ۾ هن جي هٿان ڪيل ڪمن جي فهرست ايتري ته تمام وشال ۽ وسيح آهي جو هن تي ٻيو وڏو مقالو لکجي وڃي. پر هت منهنجو اهو وشيه نه آهي.

ڊاڪٽر روشن گولاڻي ڪيترن ئي الڳ الڳ شهرن جي سرڪاري ڇاهي غير سرڪاري سنسٿائن طرفان ڪوناپل سيمينار

سميلن ۾ ڀاڱ وٺندي پنهنجا تحقيقي مقالا پيش ڪندو رهيو آهي. جڏهن ته ڪيس ڪيترن ئي عزتدار انعامن سان نوازيو ويو آهي. هن هيل تائين جيڪي ڪتاب لکيا آهن گهڻو ڪري ڪيس هر ڪتاب تي انعام عطا ٿيل آهي. جيڪا شاهدي سندس معياري قلم ڏئي ٿو.

روشن گولاڻي پي ايڇ ڊي اجمير يونيورسٽيء مان ڊاڪٽر ڪملا گوڪلاڻيء جي رهبريء ۾ 2014 ۾ ڪئي.

, هن سنڌ هند جي سڃاتل شخصيت ,سنڌ لوڪ ادب جو کوجنيڪ , ناٽڪ نويس , ڪهاڻي نويس, ترجمان, مضمون نگار ڪالم نويس, اداڪار , هدايتڪار , شاعريء جي صنف ڇهه اکري جو کوجنيڪ محقق ۽ نقاد ڊاڪٽر جيٺو لالواڻي جي شخصيت تي ڪئي جنهن جو عنوان آهي "ساهتيه ۾ ڪٽنب , سماج ۽ لوڪ ساهتيه تي ٿيل کوجنا جي ڪم جو تنقيدي جائزو"

هڪ ڳالهه جا خاص هت غور طلب آهي سنڌي ساهتيه جي کيتر ۾ سنڌ هند ۾ پهريون پيرو ڪنهن جي ٿيسز تي تنقيدي جائزي جو ڪتاب شايع هجي ۽ جنهن ڪتاب ۾ سنڌ هند جي اعليا تعليمدانن, نقادن جا ٿيسز تي ليک ڇپايا هجن جنهن ته سنڌ جي عظيم شخصيتون ڊاڪٽر غلام علي الانا , شوڪت حسين شورو , ڊاڪٽر سليم ميمڻ , ڪمال جامڙو ۽ ڊاڪٽر

غفور ميمڻ جڏهن ته هند جون عظيم شخصيتون ڊاڪٽر مرليڌر جيٽلي , ڊاڪٽر ڄيٺو لالواڻي , واسديو موهي ڊاڪٽر هوندراج بلواڻي , ڊاڪٽرديال آشا , ڊاڪٽر ڪملا گوڪلاڻي ته اهو شرف سنڌ هند جي لاڏلي فقط ڊاڪٽر روشن گولاڻيء کي حاصل ٿيل آهي.

.ادبي تنقيد" جي نالي سان 2017 ۾ اهو ڪتاب سنڌ ۾ شايح ٿيو"

جڏهن ت 2019 ۾ ب ڪتاب شايع ٿيا " اندر پوڄواڻي " ۽ "هيرو ٽڪر ڀهو گڻي شخصيت" جن ڪتابن جو سمپادڪ روشن گولاڻي آهي .

.ڊاڪٽر روشن گولاڻي مقالي جي ورهاست جملي ستن بابن ۾ ڪئي آهي

باب پهريون -ڊاڪٽر ڄيٺو لالواڻي جيون ۽ شخصيت*

باب ٻيون - ڊاڪٽر ڄيٺو لالواڻيء جي لوڪ ساهتيه تي ٿيل کوجنا جو تنقيدي جائزو*

باب ٽيون - ڪهاڻين ۾ ڪٽنب ۽ سماج جو چٽُ*

باب چوٿون- مضمونن ۾ ڪٽنب ۽ سماجڪ مسئلن *

جي چند چاڻ

باب پنجون - ناٽڪن ۾ ڪٽنب ۽ سماج جو چٽُ*

باب ڇهون - ٻال ساهتيه ۾ ڪٽنب ۽ سماج جو چٽُ*

باب ستون -جاچنائون ۽ ضميما*

"ڊاڪٽر ڄيٺو لالواڻي جيون ۽ شخصيت"*

محقق پهرين باب ڪي ڏهن حصن ۾ ورهايو آهي هونئن ته ڊاڪٽر ڄيٺو لالواڻي جي شخصيت ايتري وشال ۽ وسيح آهي جو ممڪن ڪونهي 36,صفحن ۾ سمائجي وڃي پر محقق پنهنجي قلم جي جوهر سان ڊاڪٽر لالواڻيء جي جيون ۽ شخصيت جي سموري تصوير پيش ڪندي, جديد برش جو استعمال ڪندي ,گاگر ۾ ساگر اوتڻ جي ڀرپور ڪوشش ڪئي آهي ۽ جنهن ۾ هو ثابت قدم به رهيو آهي

باب جي شروعات ۾ ڊاڪٽر لالواڻيء جو جنم, ڪٽنب, سنسڪار, تعليم, نوڪري, گهرو سنسار, ساهت کيتر, ڪلا کيتر ۾ , يوگدان ڏيندي, ساهتڪ سيتڪ تعليمي کيتر جو نڀايل جوابداريون جو اظهار لاثاني ڍنگ سان ڪندي, محقق گولاڻيء ڊاڪٽر لالواڻيء جي خاص هن باب کي ڀرپور پيار سڪ سان اوڌيو آهي ۽ سچ پچ لالواڻي جي شخصيت اُن کان به مٿائي چئجي ته وڌاءُ نه ٿيندو.جڏهن ته باب جي پڇاڙيء ۾ روشن گولاڻيء جي لالواڻيء سان روبرو ملاقات مان پڻ چڱي چوکي ڄاڻ ملي ٿي جنهن ۾ سچل سرمست جا قول "مان جوئي آهيان سوئي آهيان" ۽ ڊاڪٽر لالواڻيء جي بهترين ڪوتا خاص ڌيان ڇڪائين ٿا. جنهن مان ڊاڪٽر لالواڻيء جي سچي سنڌ سپوت جو ثبوت ملي ٿو.

,جيءُ ۾ آهي جيسين جان

زندهه رهندي پنهنجي زبان

سنڌي توکي ڪونه ڇڏيندس

سنڌ ڇڏسين پرواهه ناهي

هند ۾ هاڻي توکي اڏيندس

"ڊاڪٽر ڄيٺو لالواڻيءَ جي لوڪ ساهتيه تي ٿيل کوجنا جو تنقيدي جائزو"*

.جڻ ته بنيادي طور ڊاڪٽر لالواڻي لوڪ ساهت جو کوجنيڪ آهي

ڊاڪٽر لالواڻي ٻنيءَ جي علاقن تي مهنن جا مهنا سفر ڪندي اُتان جي ٽڙڪيل پکڙيل لوڪ ادب جي کوجنا ڪندي, تحقيق ڪندي, جيڪو تمام لاثاني ڪم ڪيو. تنهن جا چٽا عڪس هن باب ۾ ظاهر ٿي بيٺا اهن.

باب جي شروعات ۾ محقق روشن گولاڻيءَ لوڪ ادب جي صنف ڪي چٽو ڪندي,. ڊاڪٽر لالواڻيءَ جي کوجناتمڪ ڪمن جو جائزو وٺندي, ٻني جا لوڪ گيت ,پروليون, لوڪ ناٽڪ, فوڪ لور, لوڪ ساهتيه تي ودوانن عالمن جي حوالن سان روشني وجهندي , ڊاڪٽر ڄيٺو لالواڻيءَ جي لوڪ ادب تي رچيل کوجناتمڪ مجموعن جي ڇاڻ ميسر ڪندي, هرهڪ ڪتاب جي چڱي چوکي گهرائيءَ سان چند ڇاڻ ڪندي ڪاميابيءَ سان قلم هلايو آهي.جنهن ڪري هي خاص باب مقالي جي آتما مثل اُڀري بيٺو آهي.جنهن لاءِ محقق ڪي جس هجي.

"ڪهاڻين ۾ ڪٽنب ۽ سماج جو چٽُ "*

هن باب ۾ محقق ودوانن جي حوالن سان ڪهاڻيءَ جي وصف بيان ڪندي , مختصر ۾ ڪهاڻيءَ جي اوسر جون جهلڪيون پسائيندي , ڊاڪٽر ڄيٺو لالواڻيءَ جا شايح ٿيل 'ماضيءَ جا ڏنڌلا عڪس' , 'پوسٽ مارٽم'۽ 'ردي' ڪهاڻيءَ جي مجموعن جو بهترين ڍنگ سان چند ڇاڻ ڪندي ڊاڪٽر لالواڻيءَ جي ڪهاڻين ۾ ڪٽنب ۽ سماج جا چٽ چٽي نموني ظاهر ڪيا آهن تنهن لاءِ محقق ڪجه بهترين مثال پڻ پيش ڪيا آهن جڏهن ته محقق هنن مجموعن ڪانسواءِ ڊاڪٽر لالواڻيءَ جون ميگزن, رسالن اخبارن ۾ ٽڙيل پکڙيل ڪهاڻيون سيهڙي, چند ڇاڻ ڪندي,هرهڪ ڪهاڻيءَ جي الڳ الڳ تحقيق ڪندي مقالي ۾ شماريو آهي.

"مضمونن ۾ ڪٽنب ۽ سماجڪ مسئلن جي ڇنڊڇاڻ "*

هن باب ۾ محقق مضمون نويسي جي فن تي سنڌي ۽ ٻين ٻولين جي ودوانن جي حوالن سان روشني وجهندي جڏهن ته مضمون جي ورهاست لاءِ ودوانن جا الڳ حوالا پيش ڪندي, مضمونن تي ڊاڪٽر لالواڻي جا 15 شايح ٿيل ڪتابن تي تحقيقي ٽيڪا ٽپڻي ڪندي هرهڪ مضمون تي وستار سان جائزو ورتو آهي. جنهن مان اها ڳالهه ظاهر ٿي بيٺي ڊاڪٽر لالواڻيءَ شخصي ۽ سماج جي هرهڪ موضوع تي لاثاني ڍنگ سان ڇهيو آهي ته محقق روشن گولاڻيءَ هرهڪ مضمون جي هرهڪ پهلوءَ جي چڱي چوکي چند ڇاڻ ڪندي ڪاميابيءَ جي ڏاڪو طئه ڪيو آهي.

"ناٽڪن ۾ ڪٽنب ۽ سماج جا چٽُ "*

بنيادي طور ڊاڪٽر لالواڻي لوڪ ادب سان گڏ ناٽڪ نويس طور سنڌ هند ۾ ڄاتو سڃاتو ويندو آهي. هي آحمدآباد جو اُهو پهريون سنڌي آهي جنهن کي ناٽڪ ڪلا گؤرو پرسڪار سان نوازيو ويو .

محقق گولاڻيءَ هن باب ۾ روايت طور ناٽڪ جي وصف پيش ڪندي, سنڌي ناٽڪ تي روشني وجهندي ,سنڌي ناٽڪ جي دورن شروعاتي , وچون ۽ جديد تي مختصر ۾ ڄاڻ ڏيندي, ۽عالمن جي حوالن سان سٺي تحقيق ڪئي آهي.

ڊاڪٽر لالواڻيءَ جي شايح ٿيل ايڪانڪي ڇهن مجموعن جي بهترين ڍنگ سان ادبي پرک ڪندي باب جي عنوان سان واسطيدار ڪجه ناٽڪن جا ٽڪرا ڏيندي هرهڪ ناٽڪ تي چڱي چوکي ادبي ڪٽ ڪئي آهي.جنهن ۾ هو بلڪل ڪامياب قدم رهيو آهي.

.

"ٻال ساهتيه ۾ ڪٿنب ۽ سماج جو چٽُ"*

چوندا آهن ٻار آئيندهه جا ابا" ڊاڪٽر لالواڻي اهڙن محصومن ابهمن جي ساهتيه ڏانهن به اوترو ئي سڄاڳ رهيو آهي" جيترو وڏن جي ساهتيه لاء

محقق هن باب کي ٻن حصن ۾ ورهايو آهي.پهرين حصي ۾ ٻال ساهتيه جي سمجهاڻي ڏيندي ڊاڪٽر لالواڻيء جا ٻال ساهتيه تي شايع ٿيل 9 ڪتابن ۽ هڪ سمپادن ٿيل سمورن مجموعن تي ساهتڪ پرک سان ثابت ڪيو آهي ته لالواڻيء نه فقط لوڪ ادب جو اپياسو ۽ ناٽڪ نويس آهي پر هو هر صنف تي

.ڪاميابيء سان قلم هلائيندڙ تمام مٿائون ساهتڪار آهي

.هن حصي جي پڇاڙيء ۾ محقق ڏيان ڇڪائيندڙ حوالو ڏيندي لکي ٿو

.ڊاڪٽر جيٺي لالواڻيء راندين کي ڪٺي ۽ گم ٿيندڙ لوڪ چاهي ديسي راندين تي 'ڏيهي رانديون' هڪ ٻال مضمون پڻ لکيو آهي جيڪو راشٽريه سنڌي ڀاشا پريشد , نيو دهليء جي سنڌي ڀاشا سيکارڻ لاء هلندڙ اپياس ڪرمن جي ڊپلوما ڪورس ۾ شامل ڪيل آهي. جيڪو نوجوان سنڌي چاهي غير سنڌي سکڻ جو اپياس ڪن ٿا تن کي ڏيهي راندين بابت ڄاڻ ميسر ڪرائي ."گيان ۾ اضافو آڻي ٿو

هن ئي باب جي ٻئي حصي جو عنوان آهي "ترجمن ۾ ڪٿنب ۽ سماج جا چٽ" جنهن ۾ محقق ترجمن جي اهميت سمجهاڻي ڏيندي ڊاڪٽر لالواڻيء جو ٻال ساهتيه ٻين ٻولين تان ترجمو خاص سنڌيء مان گجراتي لڳ ڀڳ 10 ڪتاب تي روشني وجهندي لاثاني ڍنگ سان چند چاڻ ڪندي محقق ثابت ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي آهي ته ڊاڪٽر لالواڻيء جو .ترجمي جي ڏس ۾ پڻ زبردست يوگدان رهيو آهي ۽ اهو ثابت ڪندي محقق ڪامياب رهيو آهي

"جاچنائون ۽ ضميما"*

جاچنائون ۽ ضميما جوڙڻ جو ڪم محقق گولاڻيء جو لاثاني ۽ ٻين محققن کان نرالو آهي. جو هن باب کي بهترين ڍنگ سان پنجن حصن ۾ ورهائيندي هرهڪ حصي سان بخوبي نباهيو آهي ۽ پڇاڙيء ۾ جيڪا ببلوگرافي ڏني اٿائين تنهن مان به .محقق روشن گولاڻيء جي محنت , جاکوڙ, جفاڪشيء جون ڪوڙ ڪوڙ جهلڪيون ملن ٿيون

هي سمورو مقالو پڙهڻ بعد ڪا گنجائش ڪونه ٿي رهي ته ڪو محقق روشن گولاڻيء ,ڊاڪٽر لالواڻيء جي شخصيت جو ڪو پهلو ڇڏيو آهي. ڊاڪٽر روشن گولاڻي شفاف ادبي عينڪ پائي لاثاني ڍنگ سان ڊاڪٽر جيٺو لالواڻيء جي شخصيت جي .هرهڪ پهلو کي ڇهندي , جيڪا تحقيق ڪئي آهي سان واقعي ۾ قابلي تاريف آهي

ڊاڪٽر روشن گولاڻيء جو هيءُ مقالو اسانجي سنڌي اتهاس ساهتيه ۽ سماج ۾ هڪ انموليه خزانو آهي. جهڙو نالو روشن اٿس تهڙو ئي هن مقالي کي پنهنجي رنگمئي ڪرڻن سان هرهڪ باب کي روشندار ڪرڻ ۾ ثابت قدم رهيو آهي. جنهن لاء ڊاڪٽر روشن گولاڻي کي شاباس هجي ڪيس ڪوڙ ڪوڙ ساريون مبارڪون آنءُ ڪيس دعا ٿي ڪريان شل ڊاڪٽر روشن جو .مستقبل اجا به روشن ٿيندو رهي جو سنڌي ساهتيه ۽ سنڌي قوم ۾ سدائين چمڪندو رهي

ڊاڪٽر روشن گولاڻيء کي مليل عهدا مان ۽ سنمان***

سنڌو ورٿو ڪتاب - سنڌي ساهتيه اڪاڊمي گجرات *

طرفان انعام سال- 1995

رنگبرگي گل - سنڌي ساهتيه اڪاڊمي گجرات *

طرفان انعام سال - 2008

مٺڙي مٺڙي لاڙ - سنڌي ساهتيه اڪاڊمي گجرات *

طرفان انعام سال 2009

روشن آواز - سنڌي ساهتيه اڪاڊمي گجرات*

طرفان انعام سال 2002

ٻال ساهتيه جو انعام *

يوو گورو پرسڪار ڀارت ۾ پهريون انعام 2008 *

مرڪزي ساهتيه اڪاڊمي - سال 2017 *

ڊاڪٽر روشن گولاڻيءَ جي ساهتڪ پونجي***

سنڌو ورثو - 1994

رنگبرگي گل - 2007

مٺڙي مٺڙي لاڙ - 2008

روشن آواز -2011

روشن تارا - 2012

سنڌي ادبي اخبار نويسي - 2015

روشن ٻاراڻا ٻول - 2015

ٻال گلشن -2017

ادبي تنقيد - 2017

ٻيو ڇاپو سنڌ ۾ 2017

مور نچي ٿو - 2018

سمپادن ٿيل ڪتاب*

رنگبرگي پوپٽ - 2014

مهاڳ - 2014

ادبي تبصرا - 2014

اندر پوجواڻي 2019

هيرو نڪر ٻهو گڏي شخصيت 2019

ترجمو ٿيل ڪتاب*

سنگ درشن - 2014